

Helga • Helgepraten

Pengegaloppen i matmarkedet har løpt løpsk, mener ernæringsprofessor og mataktivist **Marion Nestle**. Hun oppfordrer unge og gamle matentusiaster til å invadere politikken og ta makta tilbake fra gigantselskapene.

Navnet skjemmer

Fakta

Marion Nestle

Stilling: Ernæringsprofessor og mataktivist

Alder: 81 år

Bor: New York

Aktuell: Fortsatt på barrikadene i landbruks-politikken

– Sult og overvekt. Det er problemene oppsummert i tre ord, sier Marion Nestle.

Nestle sitter på et kontor i New York omgitt av bøker og suvenirer fra et langt liv som mataktivist. Et knippe colabokser fra fjerne verdenshjørner. En iskremkartong med ansiktet til presidentkandidat Bernie Sanders. Priser og plaketter fra rundt om i verden.

Hun er 81 år gammel. Hun har skrevet bøker i hopetall og gått i strupen på storkapital og fastlåste næringsinteresser i folkehelsens og landbrukets tjeneste.

Nå sitter hun her, en høstdag i 2017, og er bedt om å løse enda flere verdensproblemer. Det er ikke lett.

– Altså, et enormt antall mennesker i verden har ikke nok mat. Og et enda større antall spiser for mye. Dette er de store folkehelseproblemer knyttet til mat. Noen av dem har med matindustrien å gjøre, andre med kriger og klimaendringer og naturkatastrofer og konflikt, sier Nestle.

– Hva kan vi gjøre?

– Det er nok mat til alle i verden, det er det ingen tvil om. Det er her politikken kommer inn i bildet.

Vil aktivisere de unge

New York er fortsatt et arnested for mattrender. Det gjelder også trenden med matstudier – ernæring, matindustrianalyser og en voksende fascinasjon for å snakke om mat, hvordan den lages og produseres og fortæres og selges. Nestles arbeidsgiver, New York University, har vært i forkant i dette fagfeltet i flere tiår, etter at Nestle og en håndfull andre fagfolk klarte å overbevise universitetets ledelse til å satse.

Som pensjonist prioriterer Nestle bokskrivning framfor undervisning. Men hun håper å inspirere unge mennesker, som studentene som piler til og fra i gangene utenfor kontoret hennes, til å gå inn i politikken.

– I dag er det horder av unge og gamle mennesker som interesserer seg for mat. Mitt nye mål er å få dem til å engasjere seg i politikken. Forbrukermakt har allerede en stor effekt, fordi folk vil ha mer informasjon, friskere og ferskere mat, bedre mat, og så videre. De vil ha brusen ut av skolene. Men hvis du skal få skikkelig politisk makt, må du stille til valg. Om det så bare er til foreldrerådet på den lokale skolen.

– Hva med deg?

– Nei, jeg er for gammel. Jeg er pensjonist.

Et oppgjør med sponsorene

Nestle har en annen plan for sin egen systemkritikk. De siste årene har hun skrevet den ene boken etter den andre. «Food Politics: How the food industry influences nutrition and health» fra 2002 regnes som en klassiker innen sitt fag. Den handler om matindustriens effect på ernæring og helse. Det gjør i grunnen alle de andre bøkene til Nestle også, enten det er sukkerbrus, kalorioversikter eller kjæledyrfor hun tar for seg.

I sin neste bok vil hun gå inn i en ny kontroversiell debatt: Hvordan industriell sponing av forskning påvirker universiteter og forskere i en industrivennlig retning.

– Det er et problem som er nødt til å tas på alvor. Og jeg er i en unik situasjon til å gjøre det, nettopp fordi jeg er pensjonist og fordi dette universitetet beskytter meg. Det kommer til å være veldig kontroversielt.

– Hva er hypotesen din?

– Det er et problem. Det er et ordentlig, veldig alvorlig problem. Og det er vanskelig å løse det. Den eneste løsningen er nesten å si nei til pengene, noe som er vanskelig.

Hun understreker at det ikke nødvendigvis er snakk om direkte korrupsjon.

– Pengene er der, de er overalt. Samtidig er det offentlige mindre interessert i å finansiere forskning, mens presset på akademikere til å publisere forskning og hente inn finansiering utenfra øker. Innflytelsen er ofte ubevisst. Folk tror de ikke lar seg påvirke av pengene, men det er vanskelig å la være. Om ikke annet så fordi valget av forskningsprosjekt styres av hva du kan få penger til og ikke hva du selv tror er viktigst å forske på.

Hun vet ikke om hun vil ha et fornuftig løsningsforslag.

– Løsningen ville vært flere offentlig forskningsmidler, men det virker urealistisk nå. Jeg er ikke sikker på om jeg vil ha et særlig tilfredsstillende svar å komme med.

Nestle og Nestlé

Nestle har vært en prominent kritiker av de største aktørene i mat- og landbruksindustrien i mange år. Men hun opplever at de er nysgjerrige på hva hun har å si. Turen til Sveits i høst var et omstridt besøk på en vitenskapskongress i regi av den globale matgiganten Nestlé.

– Jeg hadde aldri vært på et slikt møte før, men de arrangerer altså møter der de inviterer vitenskapsfolk for å snakke om temaer de vil at Nestlé-ansatte vitenskapsfolk skal kunne mer om.

Kritikken lot ikke vente på seg. Nestle fikk mange henvendelser fra aktivister som ba henne la være å dra. Ikke minst var kritikken stor fra det som kan kalles «morsmelk-miljøet». Nestlés markedsføring av morsmelkerstatning i fattige og underutviklede land anses av aktivistene (og

mange andre) som et kroneksempel på å sette vinning over hensyn til forbrukeres helse.

Men Nestle dro.

– Jeg var nysgjerrig. Jeg tror det vil være naivt å tro at mitt innlegg kunne forandre noens mening, men jeg var nysgjerrig på å se hvordan de jobber. Brukte de meg for å bedre sitt eget rykte? Jeg tror ikke det, de var veldig rimelige og rett fram i kommunikasjonen. Men jeg ble litt bekymret da de plasserte meg ved siden av administrerende direktør under kongressmiddagen. Jeg tenkte «å nei, er det en fotografi nærheten?»

– Får du mange spørsmål om sammenhengen mellom ditt navn og Nestlé?

– Gjett om. Men det er ingen sammenheng.

Matbordet fanger

Under Nestlé-seminaret brukte Nestle et eksempel fra Brasil. I Brasil finansierer Nestlé et nettverk av selvstendige selgere som drar dør til dør for å selge selskapets ferdigmat og sjokolade. Nettverket ble i september omtalt i en artikkel i avisen New York Times, som registrerte at matindustriens satsing på fattige land sammenfaller med en kraftig vekst i overvekt i de samme landene.

– I USA har salget av sukkerbrus stupt siden rundt 2000. Det som har skjedd, er at sukkerproduktene har flyttet til utlandet. Til Brasil, til Myanmar, til afrikanske land. De bruker ufattelige pengesummer på denne markedsføringen. Forestill deg hva du kunne gjort med disse pengene hvis du hadde brukt dem på utvikling i stedet for å selge produkter som ikke er bra for folk.

Hun mener matindustrien er fanget i sitt eget nett.

– Folk spiser for mye, og det er i matindustriens interesse at folk spiser for mye. Det er slik de tjener penger. De mest lønnsomme matvarene er også de minst sunne. Og det brukes milliarder i året på å markedsføre det.

Nestle er også kritisk til måten store selskaper bruker GMO-produkter til å styrke markedsposisjonen.

– Jeg tror ikke GMO-mat er spesielt skadelig i seg selv, men jeg liker ikke at de store selskapene får enda et verktøy til å kontrollere matforsyningen. Jeg reagerer på selskapenes behandling av bøndene, hvor de patenterer alt og beskytter det med jernhånd, trekker kritikere for retten og bare blir større og større. Det må stoppes.

– Men hva kan gjøres for å forandre på dette?

– Et av problemene er at vi ikke lenger har bønder som produserer mat. Vi har storselskaper som produserer handelsvarer. Det er en stor forskjell. Vi kunne omorganisert selskapene til bondesamvirker, som vi pleide å ha også i USA. Men mange amerikanere synes det virker fremmedartet og vil ikke forandre systemet. Kanskje vi alle kunne blitt nordmenn? Det ville ikke vært så dumt, faktisk.

Michael Brøndbo

michael.brondbo@nationen.no

Forvokst

Et av problemene er at vi ikke lenger har bønder som produserer mat. Vi har storselskaper som produserer handelsvarer.

Marion Nestle